

Djeca, zdravlje i mediji: „atraktivna“ informacija?

**dr. sc. Dunja Majstorović
prof. dr. sc. Gordana Vilović,
Fakultet političkih znanosti**

Medicinske spoznaje u javnom prostoru: informacije ili dezinformacije,
Medicinski fakultet Sveučilišta u Zagrebu
10. svibnja 2018.

Društveni kontekst medija u Hrvatskoj

- Tabloidizacija medija u Hrvatskoj
- Tradicionalni i novi mediji
- Novine i e-publikacije (portali)

Istraživane novine

- *Jutarnji list, Večernji list i Novi list*
- Naklada i problemi
- Kriza tiskanih medija – bilježi se pad u ukupnoj nakladi novina od čak 53% od 2008. do 2013. godine (Vozab, 2014)

Promjena paradigme uređivanja

- Naslovi
- Odnos naslov-tekst
- *Clickbait*:
 - Prema Oxfordovom rječniku to je sadržaj čiji je glavni cilj privući pažnju i potaknuti posjetitelje da odaberu link koji će ih odvesti na točno određenu stranicu
 - Osnovna ideja iza *clickbaita* je jednostavna – ako čitatelji ne „klikne“ na određeni naslov, ne otvori članak, bit će manje aktivnosti na određenom *news* portalu koja će dovesti do manje zarade od oglašivača
 - Pitanje etičnosti takvih naslova

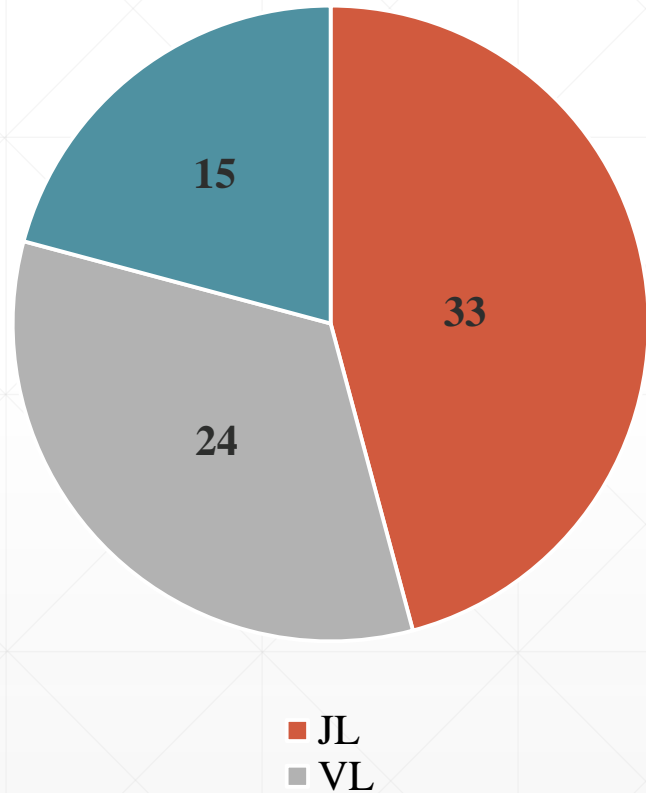
Istraživanje

- Istraživanje je obuhvatilo analizu sadržaja portala *Jutarnjeg lista* (JL), *Večernjeg lista* (VL) i *Novog lista* (NL) u periodu od 1. ožujka 2017. do 1. ožujka 2018. godine
- Jedinica analize sadržaja: svi tekstovi o cijepljenju – pretraživanje portala prema ključnoj riječi cijepljenje; isključeni su tekstovi o gripi
- Cilj istraživanja bio je utvrditi kako i koliko portali vodećih dnevnih novina izvještavaju o cijepljenju djece
- Hipoteze:
 1. Portali analiziranih dnevnih novina pokazuju izniman interes za temu cijepljenja i o njoj se učestalo piše
 2. Svi analizirani portali ističu važnost cijepljenja djece
 3. Postoje razlike u načinu izvještavanja između JL i VL s jedne strane te NL s druge strane

O metodi

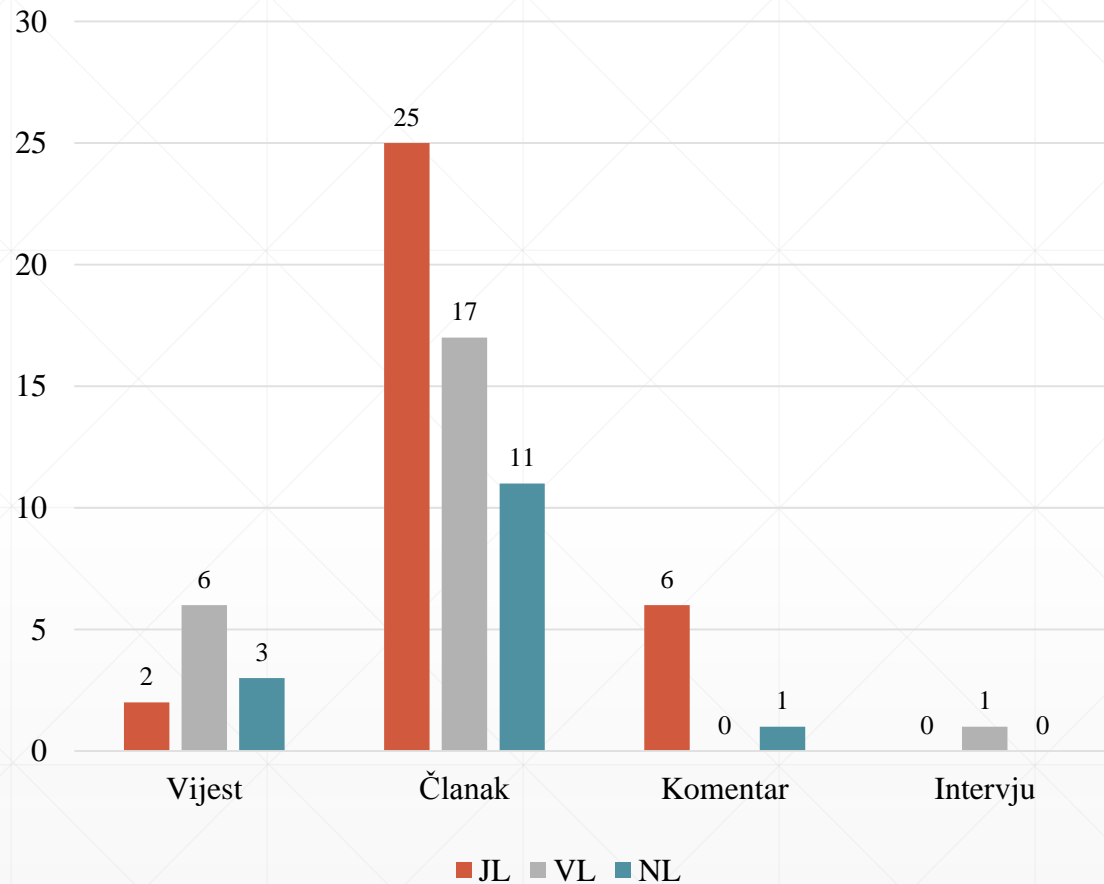
- Analiza sadržaja kao metoda istraživanja u društvenim znanostima primjenjuje se od 20. stoljeća, a za njezin razvoj najviše su zaslužni Harold Laswell i Bernard Berelson
- Berelson ju je definirao kao „tehniku istraživanja za objektivan, sistematičan i kvantitativan opis manifestnog sadržaja komunikacije.“ (Berelson, 1952)
- Klaus Krippendorff analizu sadržaja naziva jednom od najvažnijih tehnika u društvenim znanostima, a daje definiciju analize sadržaja kao istraživačke tehnike za stvaranje ponovljivih i valjanih zaključaka iz tekstova (ili drugih značajnih materija) vezanih za kontekst njihove upotrebe (Krippendorff, 2004)
- Najbolja je kombinacija kvalitativne i kvantitativne analize sadržaja jer korištenje obje metode omogućava bolje razumijevanje određenog fenomena (Wimmer & Dominick, 2011: 118).

Broj objavljenih tekstova

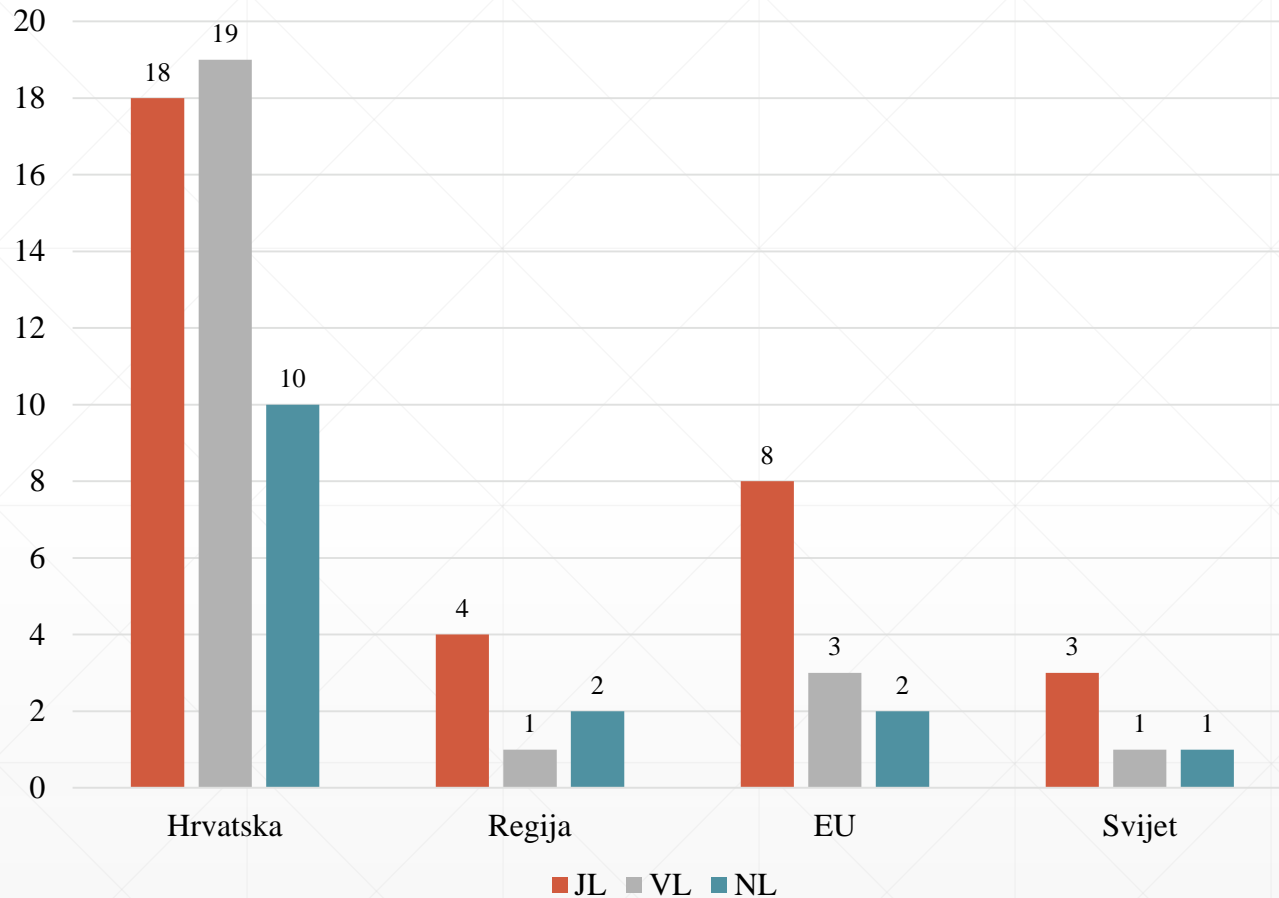
- Broj objavljenih tekstova u godini dana iznimno je velik – ukupno su objavljena 72 teksta na portalima JL, VL i NL, odnosno (u prosjeku) svakih 5 dana objavljen je neki tekst o cijepljenju
- Takvi podaci idu u prilog potvrdi prve hipoteze istraživanja da portali dnevnih novina pokazuju izniman interes za temu cijepljenja te da se o njoj se učestalo piše

Vrsta teksta

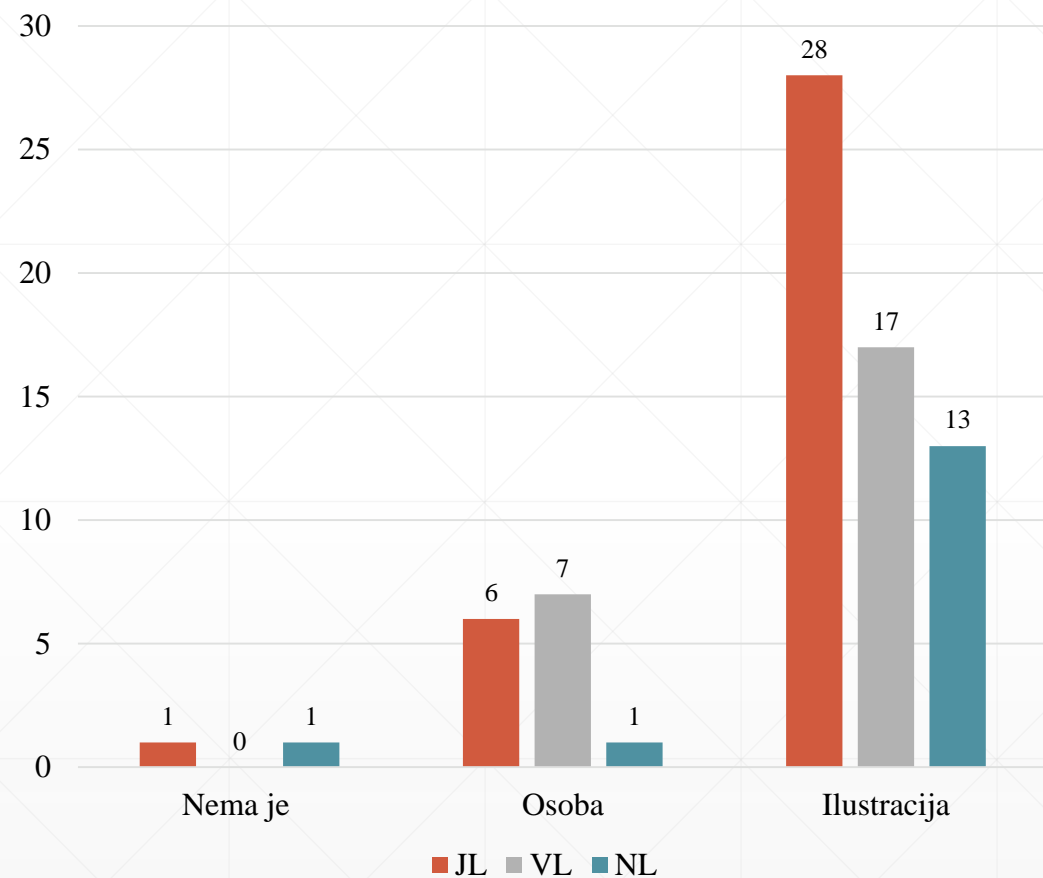
- Prevladavaju članci što je pozitivno jer je riječ o dužoj formi
- U JL zabilježen je najveći broj komentara
- Objavljen je samo jedan intervju – u VL

Geografski opseg teksta

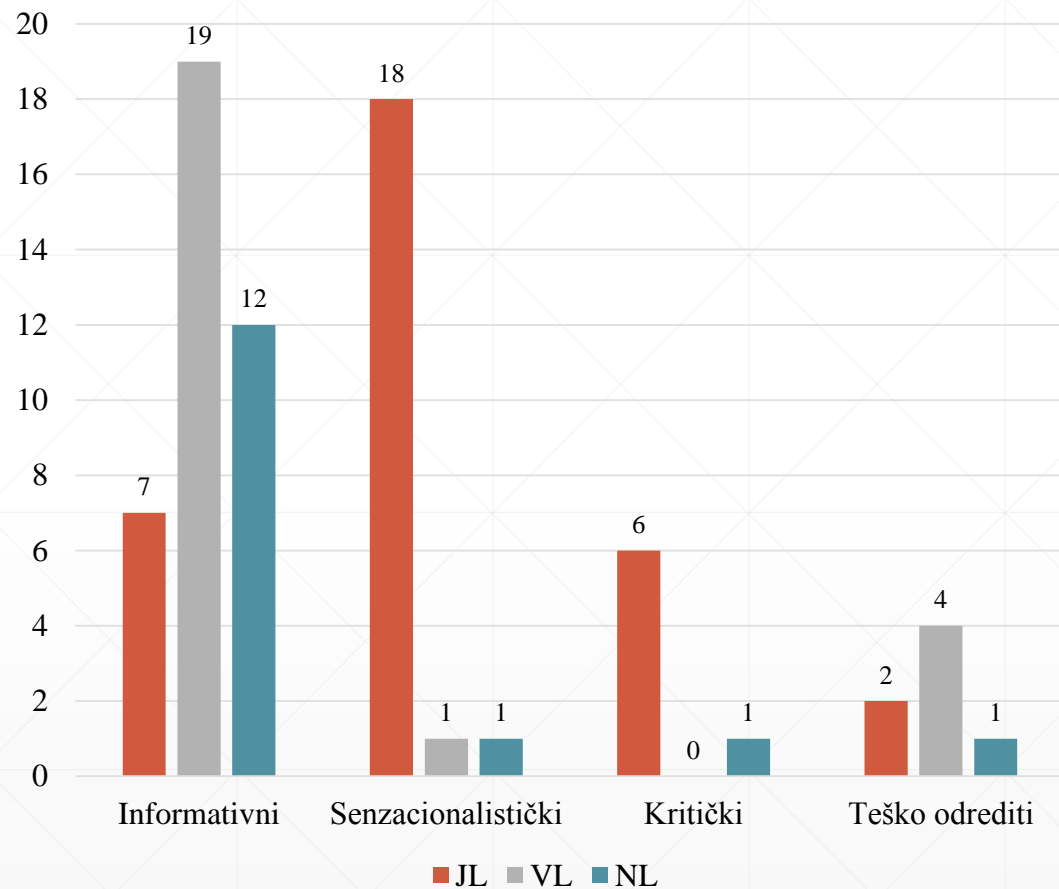
- Najveći broj tekstova vezan je za Hrvatsku
- Velik broj tekstova u kategoriji EU odnosio se na Rumunjsku (zbog epidemije ospica te smrtnih slučajeva), a od regije prevladava Srbija (također zbog epidemije i smrtnih slučajeva)

Grafička oprema – fotografija

- Prevladavaju ilustracije – fotografije koje prikazuju dijete prilikom cijepljenja (zamućeno lice) ili samo cjepivo

Tip naslova

Primjeri informativnih naslova u NL:

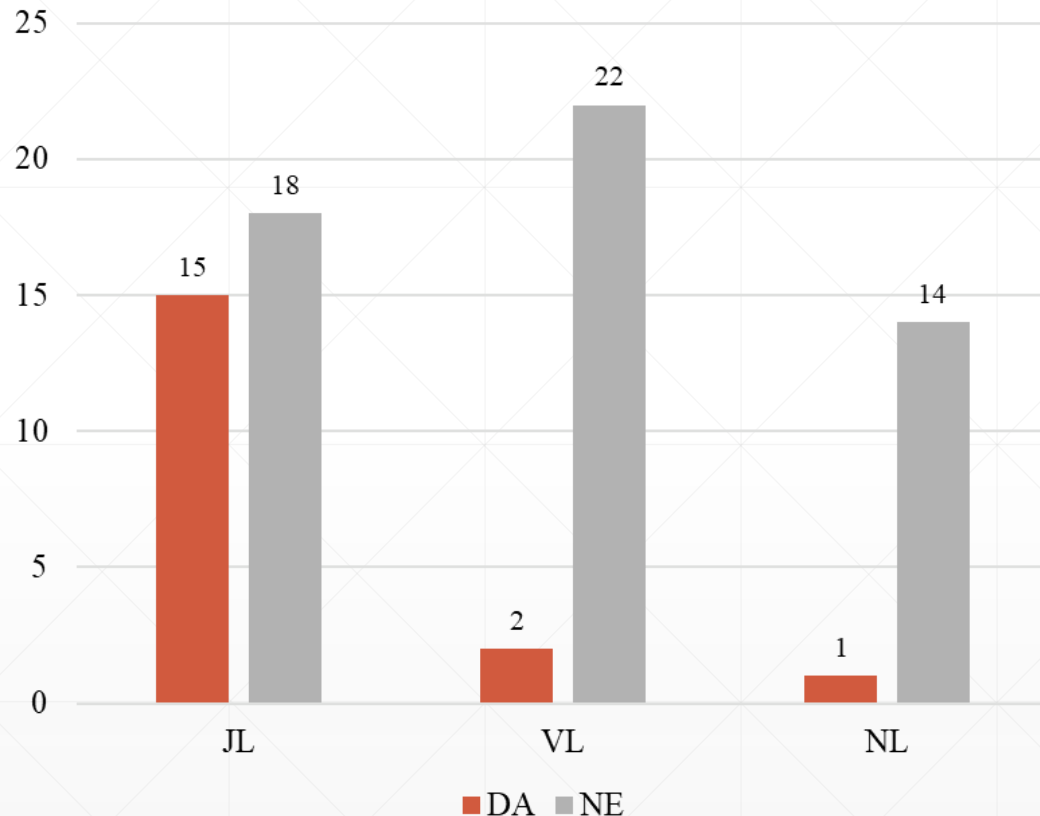
HRVATSKA LIJEČNIČKA KOMORA I
HRVATSKI ZAVOD ZA JAVNO
ZDRAVSTVO/Medicinski stručnjaci
donijeli Deklaraciju o važnosti cijepljenja:
Odluka o cijepljenju nije pravo roditelja

Globalno istraživanje: U posljednje
vrijeme sve više obrazovanih majki ne da
djecu na cijepljenje

PRVI SLUČAJ OVE GODINE/Dijete
nakon dolaska iz Srbije hospitalizirano
zbog ospica u Sloveniji

Senzacionalistički naslovi

Senzacionalistički elementi u naslovu

Primjeri senzacionalističkih naslova u JL:

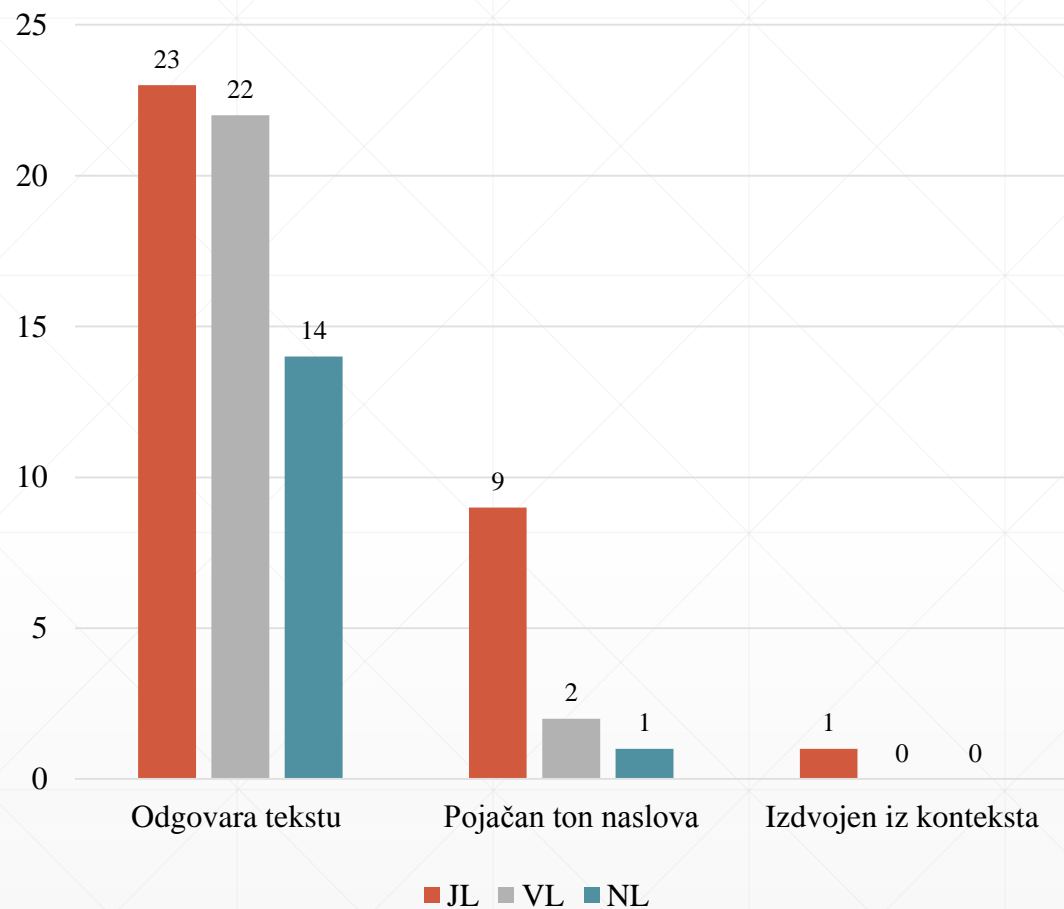
JEDNO DIJETE I JEDAN MUŠKARAC
PREMINULI, VIŠE OD 100 OSOBA
ZARAZENO! Nova epidemija nekad gotovo
iskorijenjene bolesti izbila nedaleko od Hrvatske

HRVATSKOJ PRIJETI EPIDEMIJA BOLESTI
KOJA JE VEĆ UBILA 36 DJECE U ITALIJI I
RUMUNJSKOJ/U opasnosti su sva necijepljena
djeca i više od 300.000 beba

UZBUNA U ŠVEDSKOM RODILIŠTU, JEDAN
OD ZAPOSLENIKA ZARAZEN OPAKOM
VIRUSNOM BOLESTI/Ugrožene su bebe, hitno su
im dali antitijela

OPASNOST OD OSPICA/SPLIT I DUBROVNIK
ŠU TEMPIRANE BOMBE, DOK SU U
ŠIBENIKU SKORO SVA DJECA
CIJEPLJENA/"Još nismo sigurni zašto je tako, ali
moramo intervenirati!"

Naslov

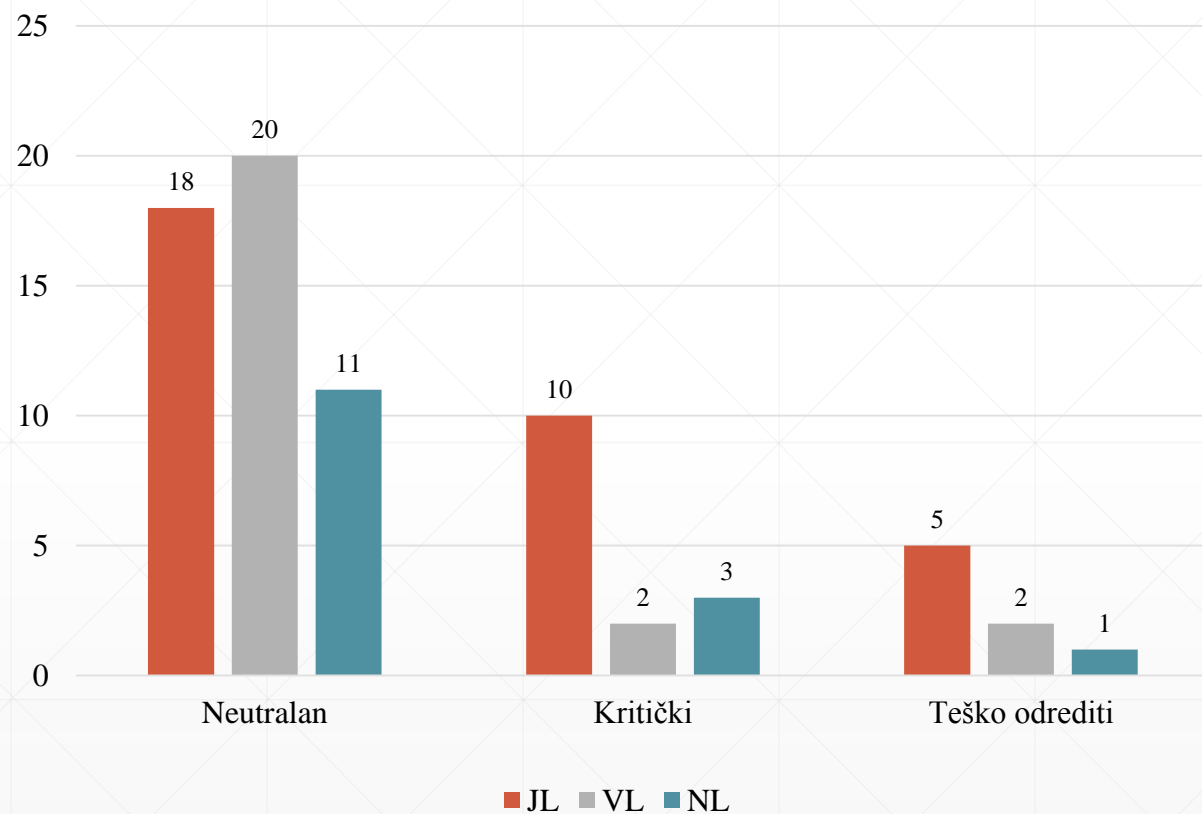

Primjer pojačanog tona naslova:

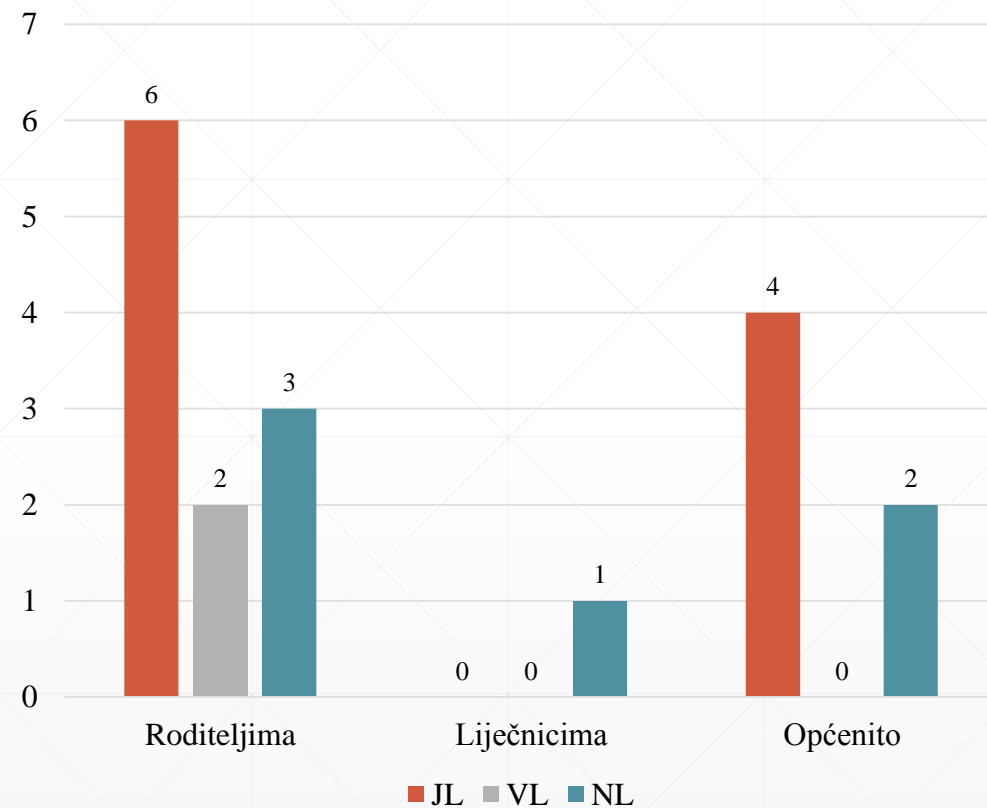
**SPECIJALNI IZVJEŠTAJ O
CIJEPLJENJU** Zahvaća li i RH
antivakcinalna histerija? Ugledna
pedijatrica iz Zagreba: Zašto odbijam liječiti
necijepljenu djecu

<https://www.jutarnji.hr/life/zdravlje/specijalni-izvjestaj-o-cijepljenju-zahvaca-li-i-rh-antivakcinalna-histerija-ugledna-pedijatrica-iz-zagreba-zasto-odbijam-lijeciti-necijepljenu-djecu/6118424/>

Ton teksta

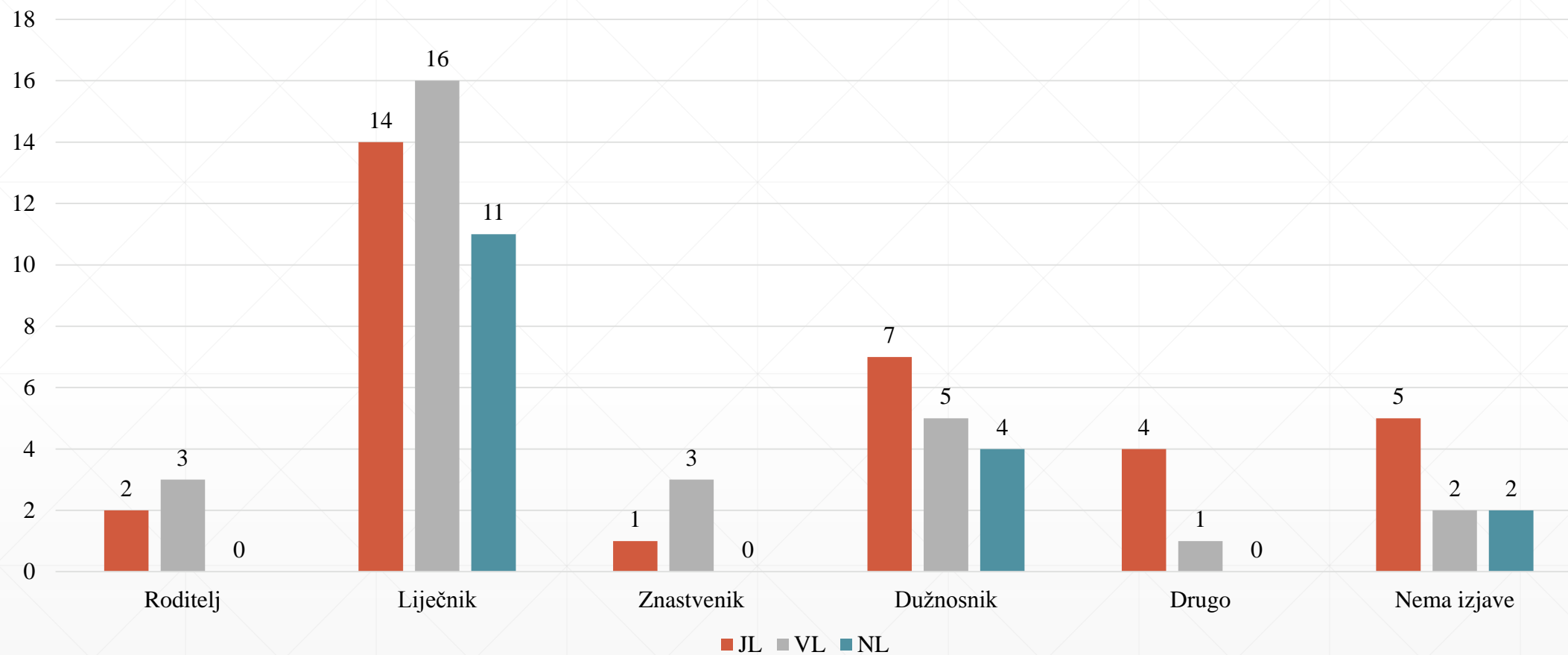
Tekst kritički intoniran prema kome

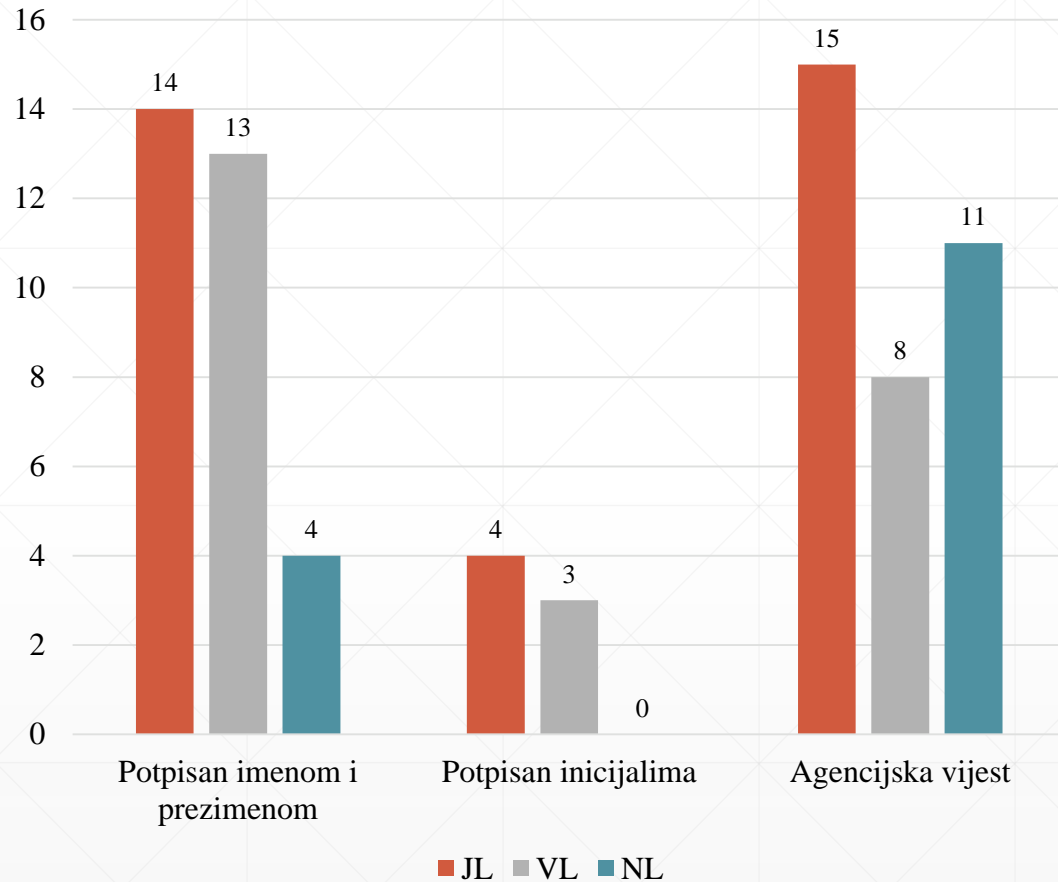
Kritički ton teksta

- Prisutan u komentarima vodećih komentatora *Jutarnjeg lista* (Pavičić, Tomić, Bešker, Jergović) – najčešće prema roditeljima, ali i prema medijima te društvu općenito
- „Sadašnje generacije roditelja morale bi paliti svijeću za dušu **Louisu Pasteuru, Edwardu Jenneru, Jonasu Salku** i inim izumiteljima cjepiva koja su od nas i naše djece udaljila te nenadinje i pošasti. U djetinjstvu smo ta imena učili kao svetačka (sjećam se svoje sreće, u višim razredima osnovne škole, kad je i u nas stiglo cjepivo protiv dječje paralize, koja je tih godina pogodila neke moje prijatelje). Ne znam više tko od mlađih za ta imena zna, mimo pasterizacije mlijeka ili voćnih sokova. Nezahvalnost je privilegija oslobođenih straha.” (Bešker)
- „Najgore učenje Hrvatske televizije ono je o škodljivosti obaveznih cjepiva i o planetarnoj zavjeri koja iza cijepljenja stoji. Zašto je najgore? Zato što odmah donosi nesreću, ne tiče se samo ovakvih ili onakvih vjerovanja - makar vjerovanja bila i nakaradna, ne tiče se prošlosti, one stvarne ili one izmišljene, mitološke i odsanjane, nego se učenje HTV-a o cijepljenju izravno tiče budućnosti, i jedino budućnosti.” (Jergović)
- „Osim što, naime, više ne proizvodimo ni TV prijemnike, ni PVC, ni ciklotron, osim što više ne planiramo gradove, jedna je od tih posljedica i ta da se u 21. stoljeću u Hrvatskoj gasi bazična, prosvjetiteljska stečevina moderniteta: a to je cijepljenje. Evazija od cijepljenja više od ičeg drugog govori o potpunom civilizacijskom fijasku suvremene Hrvatske.” (Pavičić)
- Dobar primjer – komentar Bruno Šimleša: Zašto smo odlučili cijepiti svoje dijete
<https://www.jutarnji.hr/komentari/za-jutarnji-pise-bruno-simlesa-zasto-smo-odlucili-cijepiti-svoje-dijete/5934606/>

Izjava u tekstu

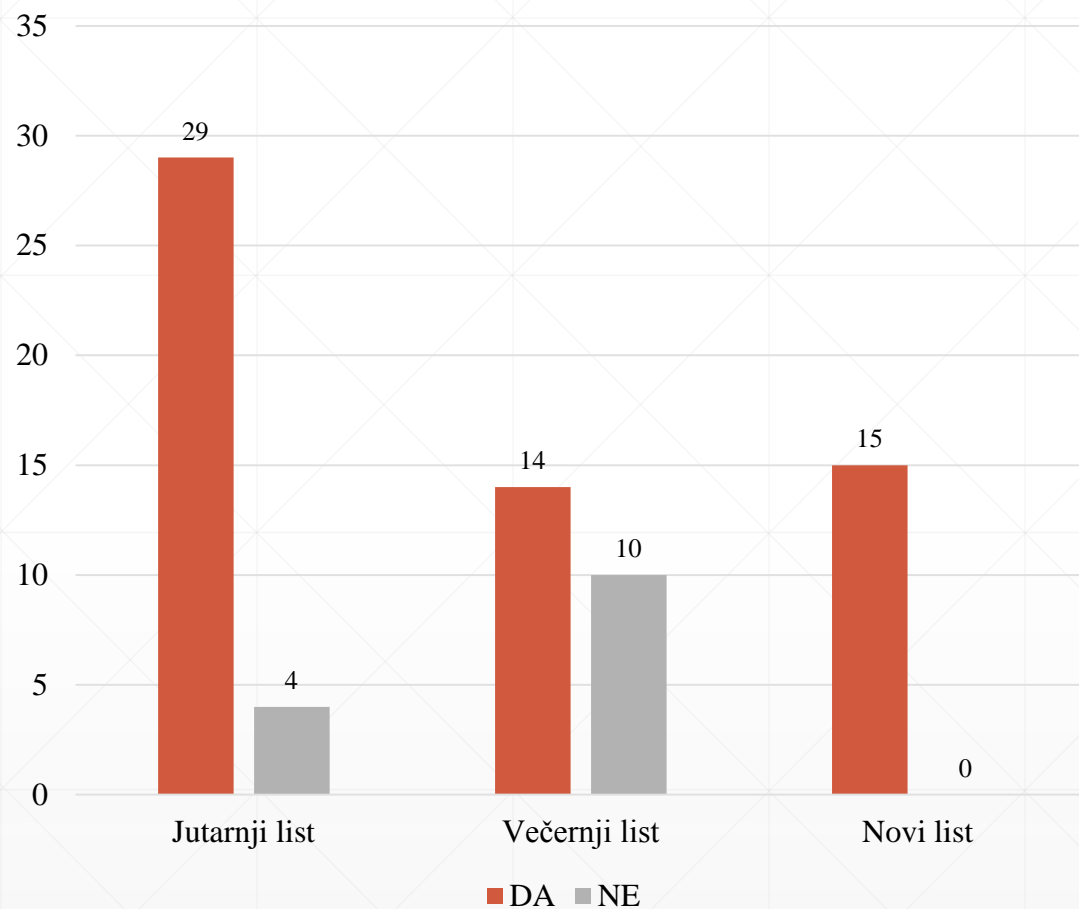

Autor teksta

- Pokazalo se da su najveći broj tekstova u JL i NL bile agencijske vijesti/članci
- Agencijske vijesti pisane su neutralno, bez primjesa senzacionalizma
- Upravo stoga, u JL vidljiva je očita intervencija u naslovima koji su u velikoj mjeri senzacionalistički (velika slova, interpunkcijski znakovi, biranje dramatičnih riječi...) dok je članak neutralan

Istaknuta važnost cijepljenja

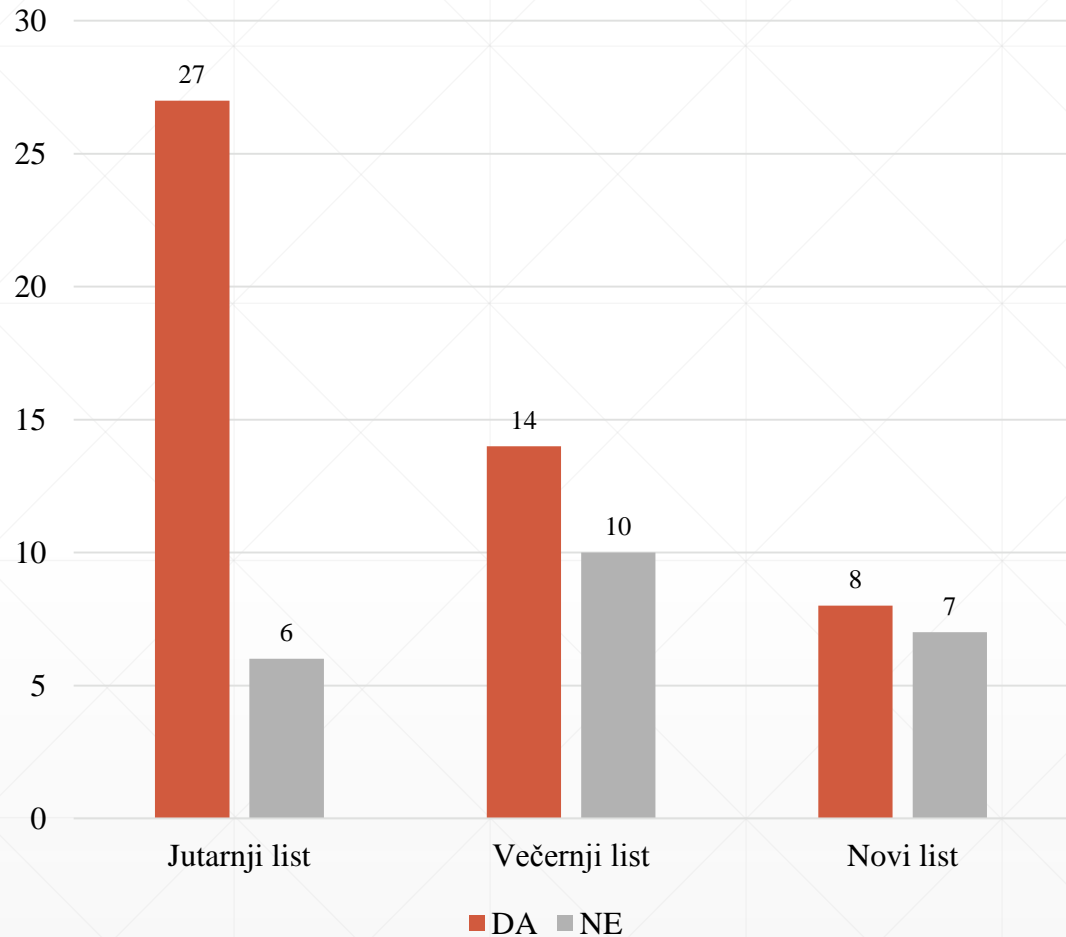

- Rezultati su doveli do potvrde druge hipoteze istraživanja – Svi portali dnevnih novina ističu važnost cijepljenja djece
- Posebno je izražena u slučaju NL (svi tekstovi) te u slučaju JL

Primjer:

„Ljudi zaboravljaju pozitivne strane cijepljenja jer je bolest skoro iskorijenjena, zahvaljujući upravo cijepljenju. Čuju samo rasprave o mogućim posljedicama cijepljenja i potpuno neznanstvene špekulacije o autizmu, što uz nepoznavanje pravih podataka o opasnosti bolesti dovodi do otpora cijepljenju – kaže dr. Ivo Petrić, voditelj epidemiološke službe u Zavodu za javno zdravstvo Splitsko-dalmatinske županije.”

Istaknuta ozbiljnost posljedica necijepljenja

- Uz važnost cijepljenja, gledalo se i koliko se u tekstovima ističu teške posljedice koje bolesti (poput ospica) mogu ostaviti, a rješenje za njih postoji u obliku cijepljenja

Primjeri:

„U Rumunjskoj je lani od ospica bilo 7200 oboljelih, 30 umrlih, kod nas je bilo troje oboljelih. Ali nećemo dugo uživati u kolektivnoj zaštiti imuniteta jer cjepni obuhvati padaju vrlo brzo – rekao je dr. Bernard Kaić iz HZJZ-a.”

„Odbijanjem cijepljenja, ističe Strenja Linić, zadire se u sigurnost cjelokupnog društva, odnosno zdravlja cijele nacije.”

„Vijest da je u Rumunjskoj lani umrlo 17-ero djece od posljedica ospica šokirala je javnost proteklih dana. Umrli djeca bila su necijepljena, a među skoro 3500 oboljele djece u toj zemlji prošle godine, mnogima prijeti invalidnost kao posljedica ove agresivne dječije bolesti.”

Sličnosti i razlike među novinama

- Istraživanje je pokazalo velik broj sličnosti među analiziranim portalima dnevnih novina – sve su analizirane novine isticale važnost cijepljenja te (u nešto manjoj mjeri, ali i dalje u većini tekstova) ozbiljnost posljedica necijepljenja
- Najveći broj tekstova u svim novinama bili su članci, sve su novine kao grafičku opremu najčešće koristile fotografije-ilustracije, najčešće su se tekstovi odnosili na Hrvatsku: ton tekstova najčešće je bio neutralan
- Izvještavanje u JL obilježeno je senzacionalizmom, no on je uglavnom vidljiv samo u naslovima; JL također je imao najveći broj kritički intoniranih tekstova (jer je zabilježen najveći broj komentara); VL ima najveći broj potpisanih tekstova (JL i NL imaju najviše agencijskih članaka)
- Rezultati ne mogu potvrditi treću hipotezu istraživanja da postoje razlike u načinu izvještavanja između JL i VL s jedne strane te NL s druge strane

Hvala na pažnji!

dunja.majstorovic@fpzg.hr

gordana.vilovic@fpzg.hr
